سالن همایش های فرهنگیان-شیراز
The 3rd International Conference on
Psychology, Sociology, Educational Sciences and Social Studies
۲۳ مـــــرداد ماه ۱۳۹۶
August 14, 2017

این مقاله طبق مجوز شماره ۹۳/۱۷/۸۰۵ مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری RICeST زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در آن مرکز نمایه و منتشر شده است.

بررسی کتب فارسی دوره ی ابتدایی در باب میزان تاکید بر حقوق شهروندی وآموزش آن به دانش آموزان در سال ۹۴-۱۳۹۳

رقیه دورقی[۱] ، جعفر شویچی[۲]
[۱]مدرس مدعو گروه علوم اجتماعی دانشگاه پیام جمهوری اسلامی ایران ،تهران.
[۲] نویسنده مسئول ومربی هیات علمی گروه علوم اجتماعی دانشگاه پیام جمهوری اسلامی ایران ،تهران.
shovaichij@yahoo.com

چکیده

این مقاله با هدف تحلیل محتوای کتب درسی دوره ی ابتدایی در ایران در سال تحصیلی ۹۳-۹۴با توجه به مفهوم حقوق شهروندی انجام گرفته است .این پژوهش از نظر کاربردی واز نظر روش تحلیل ، کمی توصیفی می باشد ، واحد تحلیل شامل:عبارت ها و پاراگراف ها وتصاویر موجود در کتاب های مورد بررسی می باشد.جامعه آماری ،تمام کتب دوره ی ابتدایی که تمامی آنها به عنوان نمونه آماری مورد تجزیه وتحلیل قرار گرفته است.ابزار اندازه گیری ((فهرست وارسی)) بوده که شامل ۲ حیطه و۱۳ مولفه ی حقوق شهروندی بوده که پس از اندازه گیری روایی وپایایی آن جهت تحلیل محتوا، مورد استفاده قرار گرفته است. توجه وتاکید مطالب کتاب های مورد بررسی ، برابعاد ومولفه های حقوق شهروندی به ترتیب مربوط به بعد اجتماعی با۴۹/۱۳ درصد وبعد فرهنگی با ۱۲/۷۱ درصد بوده است. در نهایت توصیه شده است که برنامه ریزان درسی با توجه به درصد های بدست آمده،تاکید متوازن تری بر مولفه های مذکور داشته باشند.

کلید واژه :تحلیل محتوا ،کتب دوره ی ابتدایی،حقوق شهروندی

مقدمه:

مفهوم آموزش وتربیت شهروندی مفهومی کلی که به مطالعات فرهنگی،اجتماعی،سیاسی درجامعه وابسته است ومی توان آن را به آموزش شیوه های زندگی کردن با یکدیگربه طور خاص در یک جامعه وبه طور عام در جامعه جهانی اطلاق کرد.

تعاریف متفاوتی از شهروندی شده ولی تعبیرمشترک از آن وجود دارد که عناصر اساسی آن حقوق ووظایف می باشدوشهروندی رابطه بین فرد وجامعه را در قالب حقوق ومسئولیت ها بازنمایی می کند.شهروندی باطرح این تقاضا که با همه ی افرادبه طور برابر رفتار شود می تواند ریشه های تنش اجتماعی را تهدید می کندبخشکاند.شهروندی به مدد مجموع حقوق،وظایف وتعهداتش راهی برای توزیع واداره ی عادلانه منابع از طریق تقسیم منافع ومسئولیت های زندگی اجتماعی ارائه می کند.(فالکس،۸۱،۵۱)

آموزش وپرورش در جوامع امروزی به عنوان یکی از مهم ترین ومناسب ترین نهادهای موثر در فرایند اجتماعی کردن کودکان ونوجوانان به شمار می رود.فرایندتعلیم وتربیت به واسطه فراهم نمودن موجبات رشد فردی واجتماعی در زندگی انسان از نقش مهمی بر خوردار است.

پرورش استعداد های فردی،تحکیم پایه های زندگی جمعی،گسترش آرمان های دموکراتیک وایجاد تفاهم میان افراد انسانی در سایه تعلیم وتربیت صورت می گیرد.با توجه به تاثیر اساسی آموزش وپرورش در جامعه پذیر کردن دانش آموزان،آماده سازی نسل جدید برای ایفای نقش حقوق شهروندی در جامعه محلی،ملی وجهانی نیز امری است که از این نهاد آموزشی انتظار می رود،زیرا ایفای نقش شهروندی مستلزم دانایی،آگاهی وکسب نگرش ومهارت های لازم برای حل مسالمت آمیز مشکلات وچالش هایی است که به فرد در زندگی اجتماعی خود با آن برخوردار خواهد کرد واز مهم ترین بسترهای کسب چنین شایستگی هایی نظام آموزش وپرورش هر جامعه است.لذا دراین مقاله به بررسی کتب فارسی دوره ی ابتدایی در باب میزان تاکید بر حقوق شهروندی وآموزش آن به دانش آموزان در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ می پردازد.

بیان مسئله

مفهوم شهروندی یکی از دیرپاترین مفاهیم سیاسی-اجتماعی است که از دوران یونان باستان تا کنون مورد توجه شمار زیادی از اندیشمندان سیاسی واجتماعی قرار داشته است. هر چند ممکن است دیدگاه نظریه پردازان گوناگون نسبت به اهمیت این مفهوم متفاوت باشد، اما به هرصورت جایگاه ویژه ی آن در نظام اندیشه ی بشر،نشان از اهمیت برجسته ی آن دارد.جالب اینکه،حقوق شهروندی در کانون توجه کتاب های مهمی نظیر جمهوریت افلاطون وسیاست ارسطو نیز قرار گرفته است.

در واقع مفهوم شهروند درمسیر تطور تاریخ زندگی بشر متحول شده ودر دوران های گوناگون تفکر سیاسی، ازشهروند معانی خاص استنباط شده است.در دوران پس از رنسانس متفکرانی نظیر ژان ژاک روسو،امیل دورکیم،وتی.اچ مارشال به نظریه پردازی درباره مفهوم شهروندی پرداخته اند.به باور بسیاری،برجسته ترین تفسیر از اصطلاح شهروندی را می توان در آثار مارشال یافت(گلشن فومنی،۱۳۷۵).

آموزش وپرورش در جوامع امروزی به عنوان کلیدی ترین نهاد آموزشی بشمار می رود.چرا که در پرتو آموزش وپرورش است که